

UNIwersytet Gdański
Wydział Ekonomiczny

**INSTRUKCJA PRZYGOTOWANIA
PRAC DYPLOMOWYCH
(licencjackich i magisterskich)**

Sopot, styczeń 2011

1. ZASADY OGÓLNE PRAC DYPLOMOWYCH

Podstawowe zasady dyplomowania obowiązujące w Uniwersytecie Gdańskim określa [Regulamin Studiów UG](#)¹ w rozdziale IV. **Prace i egzaminy dyplomowe**. Niniejsza instrukcja nie dotyczy więc regulowanych na poziomie UG kwestii, takich jak: ogólne zasady wyznaczania opiekuna pracy dyplomowych, termin złożenia pracy dyplomowej, ocenianie pracy dyplomowej, przeprowadzanie egzaminu dyplomowego. [Procedury administracyjne](#) dotyczące złożenia pracy dyplomowej, a również [wzór strony tytułowej](#) pracy dyplomowej oraz obowiązujący wzór [oświadczenia o samodzielności wykonania pracy dyplomowej](#) i o [zgodności wersji papierowej złożonej pracy dyplomowej z wersją elektroniczną zawartą na płycie CD](#) są opublikowane na stronie internetowej Wydziału Ekonomicznego.

Niniejsza instrukcja została opracowana w intencji ujednoczenia zasad i form przygotowywania prac dyplomowych (licencjackich i magisterskich) na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Gdańskiego, w zgodności ze standardami studiów na kierunkach Ekonomia i Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze, europejskimi i krajowymi ramami kwalifikacji, w oparciu o normy bibliograficzne PN-ISO 690:2002 i PN-ISO 690-2:1999 oraz stosowane zasady tworzenia opracowań naukowych oraz standardy ich redagowania przez wydawnictwa naukowe.

Europejskie Ramy Kwalifikacji wprowadzone zaleceniem Parlamentu i Rady Europejskiej z 23 kwietnia 2008 r. określają, jaka jest różnica między dyplomową pracą licencjacką i dyplomową pracą magisterską. Różnica wynika z interpretacji umiejętności:

- **praca licencjacka** jest dowodem na to, że jej autor potrafi w sposób innowacyjny rozwiązywać problemy w specjalistycznej **dziedzinie pracy** i potrafi zgromadzić niezbędną do tego wiedzę zawodową oraz ją opisać w formie przyjętej w nauce,
- **praca magisterska** z kolei jest dowodem na to, że jej autor potrafi w sposób innowacyjny rozwiązywać problemy w danej **dziedzinie wiedzy** i potrafi to opisać oraz udokumentować w formie opracowania nadającego się do szerszego wykorzystania.

Główna różnica między pracą licencjacką i magisterską widoczna jest w stopniu samodzielności ujęcia problemu i wymogach tworzeniu nowych elementów wiedzy na dany temat. Różnica między tymi dwoma rodzajami prac dyplomowych tkwi nie w ilości tekstu lecz w jego jakości, o której przesądza zawodowy charakter pracy licencjackiej i analityczny (bardziej teoretyczny) charakter pracy magisterskiej. Sama technika redakcji i formatowania tekstu obu rodzajów prac dyplomowych jest bardzo podobna, a jej szczegółowe rozwiązania są zaprezentowane poniżej.

---

¹ Załącznik nr 1 do zarządzenia Rektora UG nr 59/R/09 REGULAMIN STUDIÓW (Uchwała Senatu nr 4/07 z 22 lutego 2007 roku z późn. zm., tekst jednolity).

2. WYBÓR I SFORMUŁOWANIE TEMATU PRACY DYPLOMOWEJ

Regulamin studiów UG wymaga, aby temat pracy dyplomowej magisterskiej (II stopień) został ustalony co najmniej na dwa semestry przed zakończeniem studiów, a pracy licencjackiej (I stopień) co najmniej semestr przed zakończeniem studiów. Aby temu wymogowi sprostać warto skorzystać z kilku rad, w jaki sposób temat wybrać i sformułować.

Prace dyplomowe powstają głównie w obszarze zainteresowań naukowych Studenta oraz mieszczą się w planie naukowym jednostki, w której jest prowadzone seminarium dyplomowe. Istota tych prac obejmuje czynności badawcze i czynności redakcyjne raportu z badań. Oznacza to, że nie są one tylko konspektem literatury omawiającej dane zagadnienie lecz są próbą samodzielnego rozwiązania wybranego zagadnienia, które powinno kryć w sobie istotny problem, którym jest zadanie wymagające zbadania, wyjaśnienia, ujęcia w ramy pewnej teorii, rozwiązania oraz wskazania zastosowań teoretycznych i praktycznych. Zadanie to może wynikać nie tylko z zainteresowań Studenta i specjalizacji naukowej katedry (zakładu), ale także może odpowiadać na zamówienie praktyki gospodarczej i społecznej, z chęcią dokonania transferu zaawansowanej wiedzy na dany temat z zagranicy do Polski, itp.

Problemy ekonomiczne mogą być formułowane w różny sposób, przykładowo:

- na podstawie empirycznej obserwacji i diagnozy sytuacji w sektorze gospodarki i na jego rynkach,
- pod wpływem zauważenia potrzeby stworzenia nowych mechanizmów i instrumentów w ramach przeprowadzanej reformy, wdrażania nowego systemu ekonomicznego, restrukturyzacji,
- w świetle konieczności doskonalenia metod oceny podmiotów i procesów gospodarczych (efektywności inwestowania, produktywności, konkurencyjności, innowacyjności).

Współczesne typy ekonomicznych problemów badawczych to dla przykładu: a) opis i analiza nowego lub mało podatnego na obserwację zjawiska lub procesu gospodarczego („szara strefa”, „raje podatkowe” „działalność dobroczynna”), b) wyjaśnianie przyczyn jakiegoś kłopotliwego stanu lub dziwnej tendencji (deficyt finansów publicznych, bankructwa przedsiębiorstw), c) poznanie uwarunkowań lub barier funkcjonowania i rozwoju określonych sfer gospodarki (przyczyny niskiej innowacyjności MŚP, niska aktywność zawodowa Polaków), d) tworzenie nowych lub doskonalszych instrumentów analizy ekonomicznej (internalizacja kosztów zewnętrznych, koszty krańcowe użytkowania infrastruktury), e) projektowanie nowych systemów ekonomicznych lub nowych struktur gospodarczych (efektywny system ochrony zdrowia, wyrównywanie regionalnych różnic rozwoju gospodarczego, tworzenie klastrów innowacyjnych, itp.).

Temat pracy powinien być sformułowany krótko, jednoznacznie, komunikatywnie, poprawnie językowo, tak aby odzwierciedlał istotę badanego problemu.

3. STRUKTURA I TREŚĆ PRACY DYPLOMOWEJ

Praca dyplomowa jest dzielona na 3-5 rozdziałów. Praca licencjacka ma najczęściej 3 rozdziały, magisterska 4-5 rozdziałów, chociaż dopuszczalne jest by ze względu na specyfikę tematu praca magisterska wyjątkowo miała strukturę 3-rozdziałową. Nie jest to jednak przesądzone żadnymi przepisami, a wynika z natury i złożoności podejmowanych w tych pracach tematów.

3.1. Spis treści i elementów pracy

Spis treści jest zestawieniem tytułów wszystkich części składowych pracy, którymi są: wstęp, poszczególne rozdziały, podrozdziały, punkty, podpunkty i zakończenie. Uzupełnieniem spisu treści jest spis tabel, ilustracji, używanych skrótów, literatury cytowanej w pracy. Dodatkowymi (nieobowiązkowymi) elementami pracy mogą być listy wzorów i formuł matematycznych. Te uzupełniające spisy są najbardziej komunikatywne, gdy umieszcza się je zaraz po spisie treści. Inny charakter ma spis cytowanej literatury (bibliografia), który należy uporządkować w porządku alfabetycznym, a nie numerycznym. Zaleca się korzystanie z wbudowanych w nowoczesnych edytorach tekstów narzędzi do automatycznego generowania wszystkich rodzajów spisów, zwracając uwagę na poprawność automatycznego spisu literatury.

3.2. Wstęp

We wstępie pracy wyjaśnia się celowość podjęcia danego tematu (zainteresowania osobiste, aktualność i ważkość społeczna zagadnienia, intensywność toczących się dyskusji w tej sprawie, inne). Należy określić cel pracy, a również zakres merytoryczny, czasowy i geograficzny przedmiotu badania, sformułować główną hipotezę (przypuszczenie) prowadzącą do rozwiązania analizowanego problemu, ewentualnie wskazać weryfikowane hipotezy szczegółowe. Warto też zamieścić bardzo syntetyczną charakterystykę wykorzystanej literatury, dokumentacji i statystyk. Można też wskazać na zagadnienia wyjątkowo trudne, dylematy, kontrowersje w poglądach różnych autorów. We wstępie charakteryzuje się w kilku zdaniach zawartość poszczególnych rozdziałów.

We wstępie nie przytacza się szczegółowych danych liczbowych badanego zagadnienia, nie umieszcza się tu tabel, rysunków i wykresów. Do prezentowanych założeń badawczych można odwołać się do ważniejszych pozycji literatury, ale umieszczanie przypisów źródłowych w tej części pracy nie jest jeszcze konieczne.

Jeśli w pracy została zastosowana nowatorska metoda badawcza, jej istotę można we wstępie zaprezentować, chyba że wymaga to opisu na kilku stronach – wówczas lepiej ten opis zamieścić w rozdziale pierwszym.

Niektórzy autorzy prac dyplomowych stosują praktykę zamieszczania w końcowej części wstępu podziękowań osobom, które udzieliły im szczególnej pomocy i opieki w trakcie pisania pracy. Są to najczęściej osoby z instytucji, które pomogły uzyskać trudno dostępne materiały i informacje albo osoby inspirujące do podjęcia badania i pomagające w sformułowaniu koncepcji ich przeprowadzenia. Zamieszczanie tych podziękowań nie jest konieczne, a jeśli już tak – powinny one być maksymalnie powściągliwe (bez rażącej serdeczności i wylewności).

3.3. Rozdziały i ich składniki

Przedmiotem badania ekonomicznego jest najczęściej problem mający wiele aspektów, liczne przyczyny, powiązania i skutki. Z tego powodu o komunikatywności pracy w bardzo dużym stopniu decyduje jej struktura, na którą składają się rozdziały, podrozdziały, punkty i podpunkty (4-poziomowy układ struktury). W każdym zatytułowanym fragmencie tekstu zamieszczony jest zbiór myśli i wywodów bardzo ściśle ze sobą powiązanych i uzupełniających się, przy czym zbiór ten dzieli się na akapity omawiające odrębne myśli i spostrzeżenia. Tworzenie odrębnych akapitów wymaga wnikliwego ich przemyślenia. Jeżeli pojawia się potrzeba w ramach podpunktów wyróżniać jeszcze bardziej szczegółowe ujęcie zagadnień, lepiej nie wprowadzać piątego poziomu spisu treści, lecz stosować śródtytuły (pogrubioną czcionką) nie uwzględniane w tym spisie

Struktura tekstu w każdym temacie jest niepowtarzalna (nawet ten sam temat różni autorzy mogą prezentować w odmienny sposób), ale istnieją pewne logiczne zasady jej tworzenia. W każdym przypadku należy zwracać uwagę na to by:

- każdy element struktury rozprawy miał związek z tematem lub rozdziałem,
- układ elementów analizy stanowił wyczerpującą całość badanego zagadnienia,
- istniała logiczna kolejność i hierarchia rozdziałów, podrozdziałów i punktów,
- nie występowały powtórzenia tych samych treści w różnych fragmentach.

Wspólne dla wszystkich tematów jest tworzenie rozdziału wprowadzającego, prezentującego albo dotychczasowy dorobek badawczy w zakresie analizowanego problemu, albo nowe jego ujęcie metodologiczne, albo jego ogólne tło ekonomiczne i umiejscowienie w systemie istniejącej wiedzy. Kolejne rozdziały pracy są wyodrębniane w różny sposób, w zależności od istoty badanego problemu. Rozdział drugi jest zawsze poświęcony szczegółowemu opisowi wszystkich aspektów badanego zagadnienia (zawiera informacje o cechach i znaczeniu badanego zjawiska lub sfery gospodarowania, jego strukturze i dynamice, powiązaniach z innymi zjawiskami lub procesami, czynnikach i barierach rozwoju itd.). W rozdziale tym jest także miejsce na postawienie diagnozy przedmiotu badania, do czego przydatna jest analiza SWOT. Rozdziały trzeci i czwarty, w zależności od tego czy jest to praca licencjacka czy magisterska, zawierają szczegółowe analizy i oceny dokonywane zarówno za pomocą instrumentów ilościowych (wskaźników), jak i metod analizy jakościowej, oryginalne modele i scenariusze pozwalające formułować rekomendacje dla praktyki i polityki gospodarczej.

Każdy tytuł nowego rozdziału powinien wyróżniać się graficznie w całym tekście pracy. Służy temu wprowadzenie w edytorze tzw. „twardego końca” ostatniej strony poprzedniego rozdziału i umieszczenie tytułu nowego rozdziału na początku nowej strony. Zaleca się zostawić nad tytułem nowego rozdziału pięć pustych linii, by strona z tytułem odróżniała się od pozostałych stron tekstu.

3.4. Zakończenie

Najprostszy sposób redakcji tekstu zakończenia pracy dyplomowej polega na zrelacjonowaniu w punktach głównych dokonań badawczych zawartych w poszczególnych rozdziałach, bez przeprowadzania próby uogólnienia całości tych ustaleń. Ambitniejszą formą zakończenia jest natomiast próba dokonania syntezy wyników szczegółowych dociekań i sformułowanie w zwartej formie pewnej prawidłowości, tendencji czy współzależności. W pewnych przypadkach w zakończeniu mogą znaleźć się oceny powodzenia lub niepowodzenia przeprowadzonych badań, wskazanie jakie hipotezy się potwierdziły a jakie zostały odrzucone. Zakończenie jest łatwiej napisać wówczas, gdy bardzo precyzyjnie został sformułowany problem badawczy i gdy w pracy przedstawiono rozwiniętą interpretację zastosowanej metody. Za błędne i niepotrzebne należy uznać treści zakończenia, które są swoistym epilogiem, uzupełnieniem przeprowadzonych badań, dodatkową kompilacją wyników badań innych autorów, odesłaniem do literatury uzupełniającej. Skromność autora pracy dyplomowej (zwłaszcza licencjackiej) nakazuje pisanie powściągliwych wniosków co do możliwości wykorzystania wyników jego badań przez innych autorów, polityków, menedżerów.

4. JĘZYK I TERMINOLOGIA EKONOMICZNEJ PRACY DYPLOMOWEJ

W pracy dyplomowej stosuje się precyzyjne pojęcia, powszechnie przyjęte w nauce sposoby rozumowania, przytacza się konkretne i wiarygodne dane, jasno formułuje się myśli. W tekście pracy są bezstronnie prezentowane wyniki rzetelnego i udokumentowanego badania problemu, a nie stosunek do niego wynikający z interesu osobistego lub grupowego albo pogląd oparty na uczuciu i emocji wynikający z istnienia danego problemu. Koncentruje się uwagę na prawidłowościach i współzależnościach rządzących badanym zjawiskiem gospodarczym, przedstawia się przekonujące wnioski i prognozy.

Autor pracy dyplomowej powinien umieć posługiwać się językiem specjalistycznym, ale komunikatywnym i respektującym kardynalne wymogi ocen stosowane we współczesnej cywilizacji. Nawet najbardziej specjalistyczny temat pracy wymaga prezentacji wyników badań z powściągliwym stosowaniem hermetycznego języka, neologizmów, pojęć niezrozumiałych i niedostatecznie objaśnionych, daleko idących zapożyczeń z innych dziedzin wiedzy, nadmiernej liczby terminów obcojęzycznych. W języku rozprawy ekonomicznej istnieje konieczność nie tylko powstrzymywania się przed tworzeniem neologizmów, ale i powstrzymania się przed używaniem określeń znanych z żargonu życia codziennego, mediów, rozmów towarzyskich i korespondencji służbowej.

Zalecana jest także powściągliwość w stosowaniu w tekście pracy anglicyzmów lub anglicyzmów (typu: „*dyferencjacja*” zamiast „*zróżnicowanie*”, „*firma konsultingowa*” zamiast „*firma doradcza*”, „*zabukować*” zamiast „*zarezerwować*” itp.). Anglizmy są powszechnie akceptowane w naukach technicznych i medycynie, natomiast polski język ekonomiczny w znacznej mierze ma odpowiedniki narodowe terminów angielskich.

Tradycyjną formą piśmiennictwa naukowego jest stosowanie bezosobowych form czasownika. Powszechnie jest przyjęte pisanie bezosobowo głównie dlatego, że łatwiej zapewne wówczas zachować bezstronność i obiektywność. Główny nacisk kładzie się na dane naukowe i na analizę tych danych, dociekanie naukowe koncentruje się zawsze na badaniu, a nie na osobie badacza. Zaleca się, by zdania relacjonujące wynik obserwacji były sformułowane przykładowo następująco: "W badaniu postanowiono zastosować następujące instrumenty...", "W wyniku badania okazało się, że...", "Mimo dużego rozproszenia wyników obserwacji, można zauważyć że..." itp. Przeciwnieństwem tego jest stosowanie w tekście rozprawy pierwszej osoby liczby pojedynczej, np.: "na podstawie przeprowadzonych ankiet stwierdziłem że...", "dostępne mi statystyki wskazują na...", "z moich obliczeń wynika że..." itp. Dopuszczalne jest jednak stosowanie zwrotu typu "autorowi niniejszego opracowania udało się stwierdzić że...", "autor niniejszej pracy jest zmuszony przedstawić własną definicję..." lub "autor opracowania nie zgadza się z poglądem że..." itp.

5. OPIS BIBLIOGRAFICZNY

Prace dyplomowe opierają się na już istniejącej wiedzy w danej dziedzinie, co wymaga powoływania się w wywodach na autorów uznanych teorii, metod i oryginalnych opisów faktów za pomocą przypisów bibliograficznych. Źródła wiedzy lub informacji muszą być także podane przy wszystkich tabelach i ilustracjach zamieszczanych w pracy.

Przypisy (odsyłacze) są najbardziej charakterystyczną cechą tekstów akademickich. Bez tego elementu żaden tekst nie może zostać uznany za naukowy. "Gładkie" teksty pozbawione przypisów występują w literaturze pięknej, publicystyce, raportach gospodarczych i skrótach referatów konferencyjnych. W opracowaniach akademickich przypisy sporządza się z kilku powodów:

- dla wykazania, że autor zna inne dokonania naukowe w danej dziedzinie oraz przyznaje, że ktoś inny już zajmował się podobnym problemem,
- dla umożliwienia czytelnikowi porównanie tego, co mówi autor z opiniami innych, dla upewnienia czytelnika, że dana praca naukowa nie powstała w izolacji od współczesnej myśli naukowej,
- dla wzmocnienia przeprowadzanych wywodów opiniami uznanych autorytetów,
- dla wskazania źródła pochodzenia pewnych myśli, opisów faktów, danych statystycznych, specyficznych ilustracji graficznych itp.,
- dla dostarczenia materiału przykładowego lub polemicznego, który urozmaica lub wzbogaca tekst.

Odwołania w tekście pracy dyplomowej do dzieł mających związek z analizowanym zagadnieniem mogą mieć formę dosłownych cytatów wplecionych w cudzysłowie w tekst pracy lub może to być omówienie myśli cytowanego autora.

Przypisy bibliograficzne były przez dziesiątki lat sporządzane przez autorów i wydawnictwa w różny sposób. W Polsce sytuacja uległa zmianie od 2002 r. po wejściu w życie norm [PN-ISO 690:2002](#) i [PN-ISO 690-2:1999](#). Z ich treścią można zapoznać się po wykupieniu w Polskim Komitecie Normalizacyjnym licencji, a niniejsza instrukcja ściśle stosuje się do przyjętych w nich obowiązkowych rozwiązań. Większość pisanych dotychczas prac dyplomowych powstała w nieświadomości zasad przyjętych w tych normach (zwłaszcza w odniesieniu do pisowni nazwisk i imion autorów publikacji, obowiązkowego numeru ISBN, udostępnienia źródła elektronicznego). Wprawdzie od 1 stycznia 2003 r. **stosowanie polskich norm (PN) jest już całkowicie dobrowolne** (z wyjątkiem działań wykonywanych ze środków publicznych), ale stanowią one jedyną płaszczyznę ujednolicenia w środowisku naukowym nadmiernej mozaiki stosowanych rodzajów przypisów bibliograficznych.

Przypisy bibliograficzne składają się z dwóch elementów: a) treści samego przypisu umieszczonego na dole strony, na końcu rozdziału lub na końcu całej pracy, b) odsyłacza do tej treści który może mieć formę numeru (indeks górny), gwiazdki lub innego znaku, ale może też mieć formę tzw. „powołania”, które jest krótką formą przypisu umieszczoną

w obrębie głównego tekstu w nawiasach okrągłych (zawiera nazwisko autora i rok publikacji). Stosowane w normie PN-ISO pojęcie „powołanie” jest w środowisku naukowym nazywane systemem harwardzkim lub oksfordzkim, który nie zastępuje konieczności umieszczenia na końcu pracy pełnych przypisów zgodnie ze wspomnianymi normami. Poniżej zawarta jest synteza najważniejszych postanowień tych norm.

W przypadku przypisów "harwardzkich" nazywanych też „oksfordzkimi” (ang. *parenthetical citation in text*) w tekście podaje się w nawiasie okrągłym lub kwadratowym nazwisko cytowanego autora, rok publikacji omawianego dzieła oraz ewentualnie stronę, do której odnosi się komentarz – na przykład: (P. Samuelson, 1999, s. 234). Nie można jednak poprzestać na takim przypisie, konieczne jest pełne bibliograficzne opisanie dzieła (dzieł) tego autora na końcu pracy w spisie bibliografii. Dla czytelnika system ten nie jest dogodny, gdyż wymaga ciągłego wertowania nieraz bardzo długiego spisu literatury zamieszczonego na końcu rozprawy, zamiast mieć szybki podgląd do źródła u dołu strony.

W pracach dyplomowych na Wydziale Ekonomicznym UG zalecamy stosowanie systemu tradycyjnego, który jest najbardziej popularny w polskim środowisku nauk społecznych i ekonomicznych z uwagi na jego przyjazny charakter dla czytelnika i kompatybilność ze współczesnymi komputerowymi edytorami tekstu. Przypisy tradycyjne polegają na wprowadzeniu do tekstu akapitu w odpowiednim miejscu notki (np. ⁶¹ – numer czcionką indeks górny), a na dole strony pod kreską (lub na końcu pracy czy rozdziału) zamieszczenie tekstu notki. Najdogodniejsza dla czytelnika jest forma przypisów tradycyjnych zamieszczanych u dołu strony. Biorąc pod uwagę wyżej wskazaną objętość pracy dyplomowej, numeracja przypisów powinna być ciągła w całym jej tekście (bez rozpoczynania od 1 w nowym rozdziale). Numerki przypisu w akapicie należy traktować tak jak każdy wyraz, co oznacza, że kropkę należy postawić po nim, a nie przed nim (jest to częsty błąd interpunkcyjny studentów). Wszystkie współczesne edytory tekstów mają wbudowane narzędzie do tworzenia przypisów tradycyjnych, natomiast brak jest w nich narzędzi do tworzenia przypisów „harwardzkich”, które należy sporządzać ręcznie.

W ogólnym zarysie normy [PN-ISO 690:2002](#) i [PN-ISO 690-2:1999](#) określają ciąg elementów opisu bibliograficznego dzieł papierowych, obejmujących następujące składniki (obowiązkowe i *fakultatywne*): 1) odpowiedzialność główna (autor, autorzy) i *drugorzędna* (*redaktor*), 2) tytuł dzieła (książki, rozdziału, artykułu), 3) wydanie lub tytuł czasopisma, 4) *wydawca*, 5) data wydania, 6) *objętość*, 7) numer znormalizowany ISBN. W przypadku dzieł w wersji elektronicznej norma ISO obejmuje przypisy dotyczące baz danych, programów komputerowych, elektronicznych wydawnictw zwartych i ciągłych, biuletynów elektronicznych i innych systemów elektronicznego komunikowania się (np. listy dyskusyjne) oraz artykułów i fragmentów tych dokumentów. Oprócz elementów wymaganych przy dziełach papierowych, w przypadku dzieł w wersji elektronicznej podaje się dodatkowo: 1) typ nośnika w przypadku e-książki: [online], [CD-ROM], [dyskietka], 2) data aktualizacji, 3) data dostępu, 4) warunki dostępu (link do strony internetowej). Opis dzieła w wersji elektronicznej nie może ograniczać się tylko do linku do strony internetowej, co było dotychczas dość powszechną praktyką w pracach dyplomowych.

Zgodnie z normą [PN-ISO 690:2002](#) podstawowym źródłem danych zawartych w przypisie bibliograficznym jest karta tytułowa cytowanego dzieła lub dokumentu. Zaleca się najpierw podawać kapitalikami nazwiska autorów, a po nich ich imiona (a nie odwrotnie). W przypisie u dołu strony dopuszcza się redukowanie do inicjałów imion autorów, pod warunkiem że nie utrudni to ich identyfikacji (w spisie literatury na końcu pracy podaje się pełne imiona). W przypadku istnienia więcej niż trzech autorów należy podać tylko pierwszego i dodać skrót „et al.” lub „et alii”, albo jego polski odpowiednik (np. „i inni”). Jeżeli autor dzieła nie jest wymieniony na jego karcie tytułowej i nie może być wiarygodnie ustalony na podstawie innych źródeł, należy ten element pominąć, a pierwszym elementem przypisu powinien być tytuł dzieła (nie należy wówczas stosować terminu „Anonimowy”). Dopuszcza się skracanie długiego tytułu lub podtytułu, jeżeli nie spowoduje to utraty istotnych danych. Nazwę miasta, w którym dokument został opublikowany, należy podawać w mianowniku w oryginalnym języku, w formie podanej na karcie tytułowej. Jeżeli występuje więcej niż jedno miejsce wydania, należy podać miejsce wyróżnione, a jeżeli brak takich wyróżnień, należy podać pierwsze wymienione miejsce wydania. Jeżeli na karcie tytułowej brak jest miejsca wydania, można podać wpisać „miejsce wydania nieznane”. Dopuszcza się podawanie nazwy wydawcy w skróconej formie, pod warunkiem że nie spowoduje to niejednoznaczności. Jeżeli na karcie tytułowej występują nazwy więcej niż jednego wydawcy, należy podać nazwę wyróżnioną, a jeżeli brak takiego wyróżnienia, należy przejść pierwszą nazwę. Jeżeli roku wydania nie można określić na podstawie karty tytułowej lub , zaleca się w jego miejsce podanie daty „copyright”, daty druku lub przypuszczalnej daty. Objętość książek należy podawać określając liczbę stronic, kart, kolumn itp. lub (dla książek wielotomowych) liczbę woluminów. W przypadku dokumentów innych niż drukowane objętość należy podawać, określając liczbę jednostek fizycznych, (np. 2 mikrofisz, 3 płyty CD). Numer znormalizowany (ISBN, ISSN itp.) nadany dokumentowi należy podać w formie zgodnej z odpowiednią normą międzynarodową (ISO 2108, ISO 3297 itp.) bez przenoszenia jego członów między liniami.

Należy stosować jednolity system interpunkcji we wszystkich przypisach zawartych w opracowaniu. Każdy element przypisu należy wyraźnie oddzielić od elementów następujących, np. stosując odpowiednią interpunkcję (kropkę, pauzę itp.). Transliteracja lub latynizacja wszelkich danych pochodzących ze źródła (np. z języka rosyjskiego) powinna być zgodna z odpowiednią normą międzynarodową.

W Polsce są dostępne w internecie instrukcje dla potrzeb maturzystów przygotowujących swe prezentacje przed egzaminem dojrzałości, z myślą że zostaną wykorzystane przy pisaniu prac licencjackich i magisterskich w przyszłości (np. [prezentacja Gabrieli Bonk i Aleksandry Stronki](#)). Należy więc zakładać, że współczesny Student przychodzi na Uczelnię przygotowany w tym zakresie. Niniejsza instrukcja jest jedynie pewnym uzupełnieniem zasad przyswojonych przed maturą, rozstrzygnięciem niektórych pojawiających się dylematów oraz podaniem przykładów.

Należy zauważyć, że zgodnie z normy ISO 690 w opisie bibliograficznym najpierw piszemy dużymi literami nazwiska każdego autora, a potem ich imiona normalnymi literami,

dwukropek i pozostałe wymagane elementy opisu. Ponieważ norma nie ma charakteru obligatoryjnego, dopuszczalna jest też zasada często stosowana na Wydziale Ekonomicznym podawania w przypisie dolnym najpierw inicjałów imion autorów, a potem ich nazwisk.

Poniżej są podane przykłady, w jaki sposób sporządzać poszczególne rodzaje przypisów źródłowych zgodnie z normą [PN-ISO 690:2002](#) oraz według innych dozwolonych alternatywnych zasad.

Przykład 1: cytowanie fragmentu książki mającej 1-3 równorzędnych autorów

⁶¹ RYNARZEWSKI Tomasz, ZIELIŃSKA-GŁĘBOCKA Anna : *Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Teoria wymiany i polityki handlu międzynarodowego*. Warszawa, 2006. Wydawnictwo Naukowe PWN SA. ISBN 13: 978-83-01-14935-2, s. 156-160.

Alternatywnie, np.:

⁶¹ T. Rynarzewski, A. Zielińska-Głębocka: *Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Teoria wymiany i polityki handlu międzynarodowego*. Warszawa, 2006. Wydawnictwo Naukowe PWN SA. ISBN 13: 978-83-01-14935-2, s. 156-160.

W książkach niektórych wydawnictw (np. Wydawnictwa Profesjonalne PWN) w przypisach u dołu strony nazwiska cytowanych autorów są poprzedzane skrótem „Zob.” lub „Por.”, które wskazują, iż są to przypisy polemiczne lub rozszerzające i stanowią zachętę dla czytelnika do skonfrontowania tez prezentowanych przez autora, z tezami zawartymi we wskazanych w przypisie źródłach. Zaleca się by w pracach dyplomowych cytować książki bez tego typu zwrotu wprowadzającego, o ile nie jest to konieczne dla argumentacji wywodów. Jeśli cytuje się książkę w całości, podaje się jej objętość całkowitą, a nie cytowane strony. Numer wydania wpisuje się tylko wówczas, gdy jest to drugie lub kolejne wydania.

Przykład 2: cytowanie fragmentu książki mającej więcej niż 3 równorzędnych autorów

⁶² DOWGIAŁŁO Zygmunt et alii : *Nowy słownik ekonomiczny przedsiębiorcy*. Wyd. 8 rozszerz. Szczecin, 2004. Wydawnictwo Znicz. ISBN 83-907344-5-1, s. 69-70.

Alternatywnie, np.:

⁶² Z. Dowgiałło et alii: *Nowy słownik ekonomiczny przedsiębiorcy*. Wyd. 8 rozszerz. Szczecin, 2004. Wydawnictwo Znicz. ISBN 83-907344-5-1, s. 69-70.

Przykład 3: cytowanie fragmentu książki wydanej pod redakcją (jednej lub więcej osób)

⁶³ *Transport miejski. Ekonomika i organizacja*. Red. Olgierd Wyszomirski. Gdańsk, 2008. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. ISBN 978-83-7326-507-3, s. 129-144.

Alternatywnie, np.:

⁶³ *Transport miejski. Ekonomika i organizacja*. Red. O. Wyszomirski. Gdańsk, 2008. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. ISBN 978-83-7326-507-3, s. 129-144.

Przykład 4: cytowanie fragmentu książki znanej z drugiej ręki

⁶⁴ SCHUMPETER J.A. : *Teoria rozwoju gospodarczego*. Warszawa, 1960. PWN, s. 117-124. Cyt. za: PANGSY-KANIA Sylwia : *Polityka innowacyjna państwa a narodowa strategia konkurencyjnego rozwoju*. Gdańsk, 2007. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. ISBN 83-7326-401-9, s. 38.

Alternatywnie, np.:

- ⁶⁴ J.A. Schumpeter: *Teoria rozwoju gospodarczego*. Warszawa, 1960. PWN, s. 117-124. Cyt. za: PANGSY-KANIA Sylwia : *Polityka innowacyjna państwa a narodowa strategia konkurencyjnego rozwoju*. Gdańsk, 2007. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. ISBN 83-7326-401-9, s. 38.

Przykład 5: cytowanie fragmentu rozdziału w książce

- ⁶⁵ ŻUREK Janusz, GUTOWSKI Tomasz : *The influence of globalisation upon the activity and development of Polish enterprises*. W : *The reality and dilemmas of globalisation*. Edited by Krzysztof Dobrowolski and Janusz Żurek. Gdańsk, 2007. The Foundation for the Development of Gdańsk University. ISBN 978-83-7531-040-5, s. 44-54.

Alternatywnie, np.:

- ⁶⁵ J. Żurek, T. Gutowski: *The influence of globalisation upon the activity and development of Polish enterprises*. W : *The reality and dilemmas of globalisation*. Edited by Krzysztof Dobrowolski and Janusz Żurek. Gdańsk, 2007. The Foundation for the Development of Gdańsk University. ISBN 978-83-7531-040-5, s. 44-54.

Przykład 6: cytowanie artykułu w wydawnictwie ciągłym (czasopiśmie)

- ⁶⁶ KULIŃSKA Ewa : *Ryzyko procesów logistycznych w aspekcie tworzenia wartości dodanej – próba identyfikacji*. „Logistyka” styczeń – luty 2009 nr 1, s. 36–39.

Alternatywnie, np.:

- ⁶⁶ E.Kulińska: *Ryzyko procesów logistycznych w aspekcie tworzenia wartości dodanej – próba identyfikacji*. „Logistyka” styczeń – luty 2009 nr 1, s. 36–39.

Nowym rodzajem źródeł wiedzy i informacji cytowanych w pracach dyplomowych są od czasu upowszechnienia się techniki komputerowej i dostępu do sieci internetowej różnego rodzaju dokumenty elektroniczne. Piszący prace dyplomowe korzystają głównie z dokumentów swobodnie dostępnych (bez opłat) online na stronach internetowych, rzadko kiedy są to dzieła dostępne na CD lub innych nośnikach. Poniżej w syntetycznym ujęciu zawartych jest kilka instrukcji i przykładów jak sporządzać przypisy bibliograficzne do tych źródeł w świetle normy [PN-ISO 690-2:1999](#).

Przykład 7: cytowanie fragmentu książki swobodnie dostępnej w wersji elektronicznej

- ⁶⁷ *Safety and Regulatory Reform of Railways*. [online]. Paris. OECD Publishing / International Transport Forum. [dostęp : 19 grudnia 2010]. ISBN 978-92-821-0283-1 (PDF). Dostępna w internecie [http://www.oecdbookshop.org/oecd/display.asp?K=5KMBQVLVKPBV&m=18&ds=;%20transport;&dc=500&sort=sort_date/d&mw=5&lang=en&stem=True&st_01=48&sf_01=subjectcode&st_02=not%20e4%20or%20e5%20or%20p5&sf_02=subversioncode&plang=en], s. 19-28.

Przykład 8: cytowanie swobodnie dostępnej elektronicznej publikacji ciągłej

- ⁶⁸ *OECD in Figures 2009*. [online]. Paris. OECD Publications 2009. [dostęp : 19 grudnia 2010]. Dostępna w internecie [<http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/browseit/0109131E.PDF>]. ISSN 0029-7054.

Przykład 9: cytowanie swobodnie dostępnego niepublikowanego opracowania elektronicznego (lub komunikatu elektronicznego)

- ⁶⁹ *Rynek transportu i logistyki w Polsce*. [online]. ING 2007. [dostęp : 19 grudnia 2010]. Dostępny w internecie [<http://media.ingbank.pl/pkf/926/79556/rynek-transportu-i-logistyki-w-polsce.pdf>], s. 22-33.

Przykład 10: cytowanie aktu prawnego

⁷⁰ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, Dziennik Ustaw z 2008 r. Nr 199 poz. 1227.

Przykład 11: cytowanie referatu z konferencji naukowej

⁷¹ KOŁODKO Grzegorz (2002, czerwiec). *Globalization and Transformation. Illusions and Reality*. Referat wygłoszony na : The International Symposium on Comparison Institutional Arrangements in Transitional Economies, Haikou, Chiny.

Alternatywnie, np.:

⁷¹ G. Kołodko (2002, czerwiec). *Globalization and Transformation. Illusions and Reality*. Referat wygłoszony na : The International Symposium on Comparison Institutional Arrangements in Transitional Economies, Haikou, Chiny.

Przygotowując pracę dyplomową opieramy się także na materiałach uzyskanych z przedsiębiorstw i instytucji, które nie są publikowane. W ograniczonej mierze istnieje także dostęp do niepublikowanych rozpraw naukowych. Opis bibliograficzny tych materiałów różni się od publikacji papierowych lub elektronicznych. Poniżej podany jest przykład prawidłowego opisu bibliograficznego udostępnionej w internecie rozprawy doktorskiej.

Przykład 12: cytowanie niepublikowanej rozprawy doktorskiej

⁷² WOJTAS Maria (2009). *Przydatność danych geodezyjnych na terenach górniczych dla celów projektowych* (rozprawa doktorska). Pozyskano z : Biblioteka Cyfrowa Politechniki Śląskiej [<http://delibra.bg.polsl.pl/Content/535/M.+Wojtas-doktorska.pdf>] .

Alternatywnie np.:

⁷² M.Wojtas (2009). *Przydatność danych geodezyjnych na terenach górniczych dla celów projektowych* (rozprawa doktorska). Pozyskano z : Biblioteka Cyfrowa Politechniki Śląskiej [<http://delibra.bg.polsl.pl/Content/535/M.+Wojtas-doktorska.pdf>] .

W pracach dyplomowych wykorzystuje się różnego rodzaju niepublikowane analizy, raporty, opracowania strategiczne i inne wewnętrzne dokumenty przedsiębiorstw i instytucji. Elementy ich opisu bibliograficznego są następujące: autor (jeśli podany), tytuł, charakter dokumentu, rok sporządzenia, sposób uzyskania dostępu. Nie należy cytować i ujmować w bibliografii pracy dokumentów uzyskanych pod warunkiem nieupubliczniania.

Przy wielokrotnym cytowaniu tej samej pozycji bibliografii w przypisach prac naukowych stosowane są skrócone opisy bibliograficzne. Jeżeli w spisie bibliografii jest tylko jedno dzieło danego autora, wówczas w kolejnym jego cytowaniu skrót obejmuje nazwisko i inicjał imienia autora, łacińskie „op. cit” z kropką i przecinkiem, numer strony:

⁷³ RYNARZEWSKI T., ZIELIŃSKA-GŁĘBOCKA A., op. cit., s. 345.

Alternatywnie, np.:

⁷³ T. Rynarzewski, A. Zielińska-Głębocka A., op. cit., s. 345.

Gdy w spisie bibliografii jest kilka dzieł danego autora, przy kolejnym cytowaniu po nazwisku podaje się pierwszy wyraz (wyrazy) tytułu i następne elementy opisu bibliograficznego podane w poprzednim przypadku:

⁷⁴ SCHUMACHER R., *Małe jest piękne ...*, op. cit., s. 12.

Alternatywnie, np.:

⁷⁴ R. Schumacher, *Małe jest piękne ...*, op. cit., s. 12.

Jeżeli tego samego autora to samo dzieło jest po kolei wielokrotnie cytowane, notkę w przypisie sporządza się następująco:

⁷⁵ Tamże, s. 18.

lub

⁷⁶ Ibid, s. 18. (albo Ibidem, gdy jest to ta sama strona).

Zbyt częste cytowanie po kolei tych samych fragmentów jakiejś publikacji przybiera jednak znamiona jego streszczenia i nie powinno być praktykowane w pracach dyplomowych.

Te same zasady opisu bibliograficznego obowiązują zarówno w przypisach do myśli zawartych w akapitach, jak i w źródłach tabel, rysunków, rycin, wykresów i schematów. Jeżeli ilustracje graficzne lub tabele są własną kompozycją lub kompilacją różnych pozycji bibliograficznych, wówczas jako źródło podaje się słowa "opracowanie własne", z tym że przy kompilacji bardzo dużej liczby źródeł wymienia się przynajmniej najważniejsze pozycje źródłowe i na końcu pisze się „i inne”.

6. TABELE I ILUSTRACJE

Tabela statystyczna jest użytecznym narzędziem analizy ilościowej i jedną z najbardziej komunikatywnych form przekazywania informacji ekonomicznych. Dane liczbowe zebrane w kolumnach i wierszach można zapisać zarówno w edytorze tekstu, jak i w arkuszu kalkulacyjnym oraz swobodnie je przenosić między obu aplikacjami. W redakcji tekstu pracy ekonomicznej w polskiej praktyce istnieje dwoistość używania pojęć „tablica” i „tabela”. Poszczególne wydawnictwa i autorzy stosują albo jedno albo drugie pojęcie, ale częściej używa się pojęcia „tabela”, co skłania do zalecenia używania go w pracach dyplomowych (pojęcie „tabela” jest też stosowane w menu edytorów tekstu).

Tabele statystyczne są bardzo pomocne przy weryfikacji stawianych w hipotez. Dane w nich zawarte muszą być wiarygodne, pełne i precyzyjne. Nie można konstruować tabel złożonych z liczb przykładowych, szacunkowych lub zaczerpniętych z kontrowersyjnego źródła. Tabela wymaga zawsze rozwiniętego komentarza, tekstu interpretacyjnego. Nie można zamieszczać w tekście pracy tabeli, na które autor nie powołuje się w ciągu swych wywodów. Generalnie należy dążyć do tego by treści zawarte w tabelach nie dominowały nad tekstem prezentującym rozważania. Gdy analizę ilościową przeprowadzamy w arkuszu kalkulacyjnym, ma ona nieraz obszerny kształt złożony kilkudziesięciu kolumn i kilkuset (lub więcej) wierszy). Całości takiego zbioru liczb nie można ująć w tabeli umieszczonej w tekście pracy dyplomowej, należy więc sporządzić tabele zszyntetyzowane, a informacje w nich nie mieszczące się ewentualnie zamieścić w aneksach na końcu pracy.

Zalecane jest formatowanie zamieszczanych w tekście pracy tabel statystycznych w taki sposób by były maksymalnie skompresowane, co oznacza konieczność stosowania czcionki wielkości 9-10 pkt, odstępów między wierszami wielokrotnych 0.9, bez wcięć pierwszych linii, odstępów przed i po tekście. Tabela musi mieć tytuł umieszczony u góry (wyrównany do lewej i prawej strony), poprzedzony automatycznie wprowadzonym przez edytor numerem, co pozwala sporządzić automatyczny spis tabel. U dołu każdej tabeli musi być podane jej źródło, nawet gdy jest opracowaniem własnym. Oto zalecany wzór:

Tabela 1 Porównanie wartości obrotów na rynku TSL w Polsce i UE-27 (mln €)

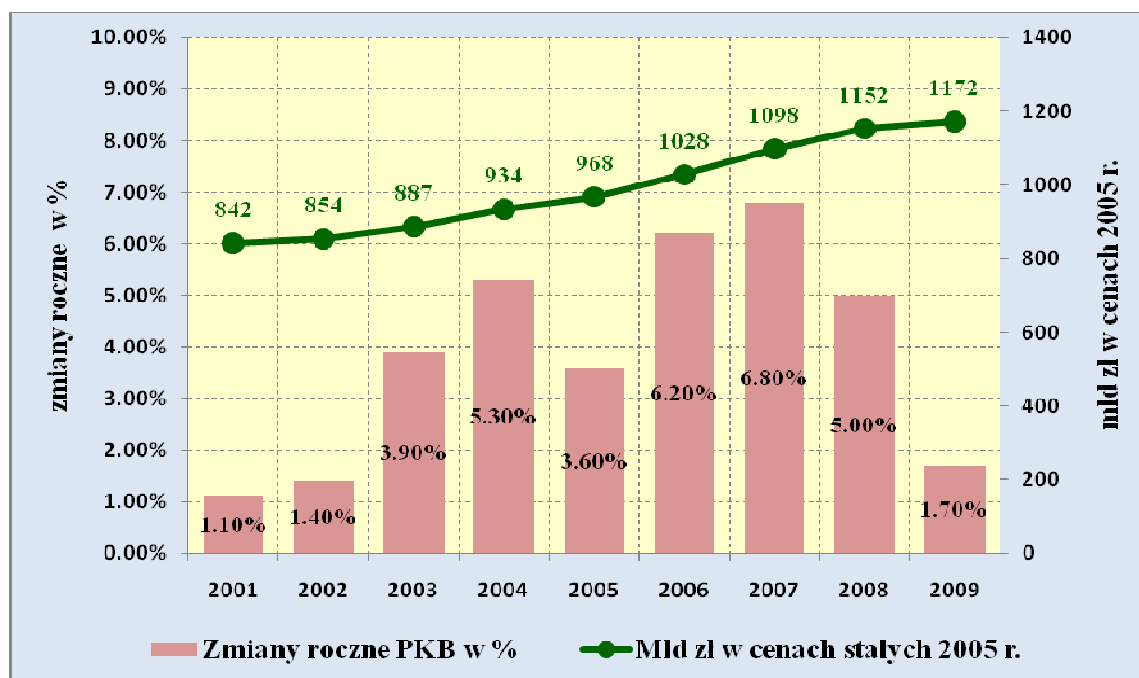
Wyszczególnienie	Polska			UE-27		
	2003	2005	2007	2003	2005	2007
Samochodowe	6 839	11 386	17 457	298 066	342 224	399 754
Kolejowe	3 120	3 475	4 041	80 133	82 674	94 326
Wodne śródlądowe	130	105	122	4 896	5 384	6 147
Rurociągowy	449	712	955	4 610	6 633	8 437
Morskie	455	340	388	65 107	83 274	99 550
Lotnicze	850	1 006	1 362	97 408	111 437	125 495
Obsługa turystyki	1 150	1 332	2 195	138 533	147 395	161 000
Spedycja i logistyka	3 833	4 567	6 786	288 555	349 393	418 708
OGÓŁEM sektor TSL	16 825	22 922	33 306	977 308	1 128 413	1 313 418

Źródło: dane EUROSTAT, Komisji Europejskiej oraz GUS (Duży Rocznik Statystyczny oraz Transport – wyniki działalności, 2001-2009).

Drugim pożytecznym narzędziem analizy i prezentacji informacji są w pracy dyplomowej różnego rodzaju ilustracje graficzne (schematy, wykresy, ryciny). W części teoretycznej lub metodologicznej pracy ważnym instrumentem zwiększającym komunikatywność wywodów są schematy ideowe pokazujące logiczną hierarchię i kolejność rozumowania, przebieg analizowanych procesów, złożoność uwarunkowań i współzależności. Wykresy są natomiast pochodną analizy statystycznej przeprowadzonej w arkuszu kalkulacyjnym. Mogą obrazować takie aspekty weryfikowanych hipotez jak: • strukturę zjawiska lub produkcji (wykresy typu „pie”, pierścieniowe lub słupkowe), • syntetyczną dynamikę zmian w czasie (wykresy liniowe z markerami), • dynamikę zmian strukturalnych (wykresy słupkowe warstwowe), • porównanie wariantów lub rozwiązań konkurencyjnych (wykresy słupkowe), • rozproszenie zjawiska (wykresy XY punktowe lub „bąbelkowe”), • koncentrację procesów (wykresy XY punktowe), • współzależność zjawisk lub koncepcji działania (wykresy liniowe z markerami). Wykresy nie mogą powtarzać treści tabel.

Komunikatywność wykresu zależy od umiejętnego opisu jego osi, legendy, wyboru skali danych (arytmetyczna lub logarytmiczna), kompozycji elementów graficznych (poszczególne serie danych można przedstawić w różny sposób). Wzór jest następujący:

Rysunek 1 Wielkość PKB w Polsce w latach 2001-2009

Źródło: dane z Roczników Statystycznych GUS 2002-2010.

Ryciny są uproszczonymi mapkami, pokazującymi natężenie zjawisk gospodarczych w przestrzeni geograficznej. Ilustrują zróżnicowanie danych wielkości w tej samej rangi regionach (województwach, powiatach, gminach) lub w poszczególnych państwach, pokazują kierunki wymiany handlowej, układ sieci komunikacyjnej, pasma i bieguny wzrostu gospodarczego itp.

7. REDAKCJA TEKSTU PRACY DYPLOMOWEJ

Tekst podstawowy pracy jest pisany antykwą (czcionką prostą niezdobioną, w odróżnieniu od *kursywy* czyli czcionki pochyłej). Typowa objętość pracy licencjackiej to 30-50 stron, a pracy magisterskiej 80-120 stron. Zaleca się pisać teksty bardziej skompresowane niż znormalizowana strona (liczy ona 1800 znaków ze spacjami, przy odstępach między wierszami 1,5) - aby nieco zmniejszyć objętość pracy dyplomowej, a więc: czcionką Times New Roman wielkości 12 pkt. z odstępem między liniami wielokrotnym 1,2, wiersze wyjustowane z lewej i prawej strony, wcięcie pierwszej linii akapitu 1,25 cm. Większa czcionka (13 lub 14 pkt.) stosowana jest tylko w tytułach rozdziałów i w nagłówkach podrozdziałów, a mniejsza czcionka (10 pkt.) stosowana jest w treści tabel, w przypisach i źródłach tabel oraz rysunków (tekst z mniejszą czcionką ma także mniejszy odstęp między liniami, jednak nie mniejszy niż 0,9 aby litery tekstu w liniach nie nachodziły na siebie).

Należy przestrzegać zasad interpunkcji i jej jednolitości w całym tekście opracowania. Częstymi błędami popełnianymi przez studentów są:

- niewłaściwe stosowanie kreski jako łącznika (dywizu) lub jako myślnika: • kreska między wyrazami lub między liczbami lub między liczbami i wyrazami bez spacji służy jako łącznik lub do dzielenia wyrazów, np.: „Partnerstwo Publiczno-Prywatne” lub „liczebność zamyka się w przedziale 15-20” lub „4-krotny wzrost”, a kreska ze spacją przed i po służy jako myślnik, np. „Reforma gospodarki — to zadanie skomplikowane”
- niewłaściwy skrót oznaczania liczby stron lub numerów cytowanych stron (liczbę sumaryczną stron w spisie bibliografii oznacza się np.: „ss. 372” lub „372 s.”, a numery cytowanych stron np.: „s. 82” lub „s. 104-112”)
- pozostawianie jednoliterowych spójników z końca linii (należy te spójniki powiązać z następnym wyrazem za pomocą tzw. „twardej spacji” – w edytorze tekstu służy do tego kombinacja klawiszy CTRL+SHIFT+spacja lub inny sposób).

Literaturę wykorzystaną (zacytowaną) w opracowaniu należy w miarę możliwości podzielić na następujące zasadnicze bloki (niektóre z nich w pewnych rodzajach opracowań mogą nie wystąpić):

- Druki zwarte (książki, podręczniki, monografie, rozdziały w książkach),
- Artykuły w czasopismach,
- Referaty na konferencjach naukowych,
- Statystyki,
- Akty prawne,
- Opracowania niepublikowane,
- Źródła internetowe.

8. LITERATURA NA TEMAT PRAC DYPLOMOWYCH

1. MAĆKIEWICZ Jolanta : *Jak pisać teksty naukowe?* Gdańsk, 2001. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. ISBN 83-7017-694-1. ss. 156.
2. OLIWIER Paul : *Jak pisać prace uniwersyteckie.* Kraków, 1999. Wydawnictwo Literackie. ISBN 83-08-02889-6. ss. 197.
3. PUŁŁO Andrzej : *Prace magisterskie i licencjackie. Wskazówki dla studentów.* Warszawa, 2000. Wydawnictwa Prawnicze PWN. ISBN 83-88296-08-6. ss. 110.
4. ZENDEROWSKI Radosław : *Technika pisania prac magisterskich i licencjackich.* Warszawa, 2009. Wydawnictwo CeDeWu. ISBN 978-83-7556-186-9. ss. 132 + XVIII (publikacja ta zawiera wskazówki w zakresie opisu bibliograficznego niezgodne z normami [PN-ISO 690:2002](#) i [PN-ISO 690-2:1999](#)) (JB).
5. *Bibliografia załącznikowa.* [online]. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie. [dostęp : 19 grudnia 2010]. Dostępne w internecie [<http://kangur.uek.krakow.pl/biblioteka/wi/zalaczniki.php?link=załączniki>].
6. *Bibliografia załącznikowa.* [online]. Zachodniopomorski Uniwersytet Techniczny w Szczecinie. [dostęp : 19 grudnia 2010]. Dostępna w internecie [<http://bg.zut.edu.pl/index.php?bib=1&modul=12b&nazwa=Bibliografia%20za%B3%B1c%20znikowa&klucz=112#ID>].
7. SZKUTNIK Z. : *Metodyka pisania pracy dyplomowej licencjackiej i magisterskiej. Zasady opisu bibliograficznego i redagowania przypisów.* [online]. [dostęp : 19 grudnia 2010]. Dostępne w internecie [<http://moodle.wsus.pl/file.php/1/1/konstrukcjap.pdf>].
8. *Zasady opisu bibliograficznego dokumentów tradycyjnych i elektronicznych. Informacje dla autorów prac naukowych, magisterskich, dyplomowych.* [online]. Politechnika Krakowska. [dostęp : 19 grudnia 2010]. Dostępne w internecie [http://www.biblos.pk.edu.pl/instrukcja_dla_autorow].
9. SAWCZUK-KAPICA Jolanta : *Przypisy bibliograficzne i bibliografia załącznikowa.* [online]. BP Filia Radzyń Podlaski. [dostęp : 19 grudnia 2010]. Dostępne w internecie [<http://bpfiliaradzyn.neostrada.pl/publikacje/inne/przypisy.pdf>].
10. BONK Gabriela, STRONKA Aleksandra : *Opis bibliograficzny stosowany w bibliografii załącznikowej.* [online]. 2005–2008. [dostęp : 19 grudnia 2010]. Dostępne w internecie [www.bibliofilur.republika.pl/bibliografia.pps].